

UNIVERSITETET I OSLO

Senter for kvinne- og kjønnsforskning

Postboks 1040 Blindern

0315 Oslo

Statsministerens kontor

Postboks 8001 Dep.

0030 Oslo

Besøksadresse: Sognsv. 70, 4.et.

E-post: skk-post@skk.uio.no

Telefon: 22 85 89 30

Telefaks: 22 85 89 50

Dato: 14.06.2004 **Saksnr.:** 03/12328

Makt- og demokratiutredningen – høringsuttalelse om NOU 2003:19 Makt og demokrati

Senter for kvinne- og kjønnsforskning har med stor interesse fulgt med på Maktutredningens arbeid. Generelt vil vi understreke det betydelige fokus som utredningen har satt på kjønnsproblematikk. Utredningen har bidratt til kunnskapsheving om kjønnsrelasjoner både gjennom begreps- og teoriutvikling og konkret kartlegging. Det er nødvendig med kontinuerlig kunnskapsoppdatering, ikke minst på politisk sentrale områder som velferd, arbeidsliv, etnisitet, utdanning og politisk deltakelse. Vi vil også berømme at nye perspektiver på likestilling og kjønnsrettigheter er blitt formidlet tilbake den norske offentligheten. Dette er en vesentlig og positiv endring sammenlignet med den forrige norske maktutredningen, og reflekterer bedre kjønnsrettigheters betydning for makt og demokrati enn det som ofte er tilfellet med store forskningsprosjekt.

Maktutredningens forskergruppe laget ikke en felles sluttrapport, blant annet på grunn av uenigheter om betydningen av politikken internasjonalsisering og rettsliggjøring. Flertallets og mindretallets perspektiver illustrerer at det er mer enn én måte å forstå demokrati på. Vi deler ikke flertallets pessimistiske konklusjon på demokratiets forvitring, illustrert blant annet ved de påstått negative virkninger av politikken rettsliggjøring. Selv om internasjonale rettigheter påvirker nasjonalstatens styringsmuligheter og slik sett "begrense demokratiet", kan de samtidig styrke demokratiet ved å forbedre vilkårene til marginaliserte grupper. Dette er en viktig problematikk også i forhold til de utfordringer norsk likestillingspolitikk står overfor. Kvinnesaksorganisasjoner har for øvrig vært sentrale pådrivere i den internasjonale rettsliggjøringen på feltet.

SKK synes ikke at de faglige uenighetene i forskergruppa kommer tilstrekkelig klart fram i hovedteksten i NOU 2003:19, spesielt når det gjelder kapittel 8 "Kjønnsrettigheter i likestillingslandet". Sentrale poeng fra Hege Skjeie og Mari Teigens bok *Menn imellom* kunne vært bedre integrert. Den beskrivelse som maktutredningen gir av utvikling og situasjon er ikke fyllestgjørende fordi kapitlet om kjønnsrettigheter legger større vekt på begrensningene ved den overnasjonale rettsorden for norsk politikikutvikling, enn på de positive føringene av likestillingspolitikken rettsliggjøring. Snarere enn å framstille rettigheter som et "tilleggsdemokrati" slik flertallet gjør, mener vi at for eksempel FNs kvinnekonvensjon utvider demokratiet ved å styrke kvinners stilling. Vi vil i denne sammenhengen også be om at Norge inkorporerer FNs kvinnekonvensjon i menneskerettsloven, for å gi et utvetydig signal om kvinnekonvensjonens status i norsk rett.

Regjeringens spør i høringsbrevet om ”i hvilken grad utviklingen og situasjonen ... er positiv eller negativ ut fra et overordnet mål om et bedre samfunn”. Maktutredningens mange publikasjoner om kjønnsrett, sammen med oppsummeringene i kapitlene 5,8 og 9 i NOU’en, dokumenterer med all ønskelig tydelighet at det er stor avstand mellom norsk politisk retorikk og praktisk virkelighet når det gjelder likestilling. Dokumentasjon og analyse av fortsatt makt i norske eliter tilsier at nye virkemidler utvikles for fjerne det demokratiske underskuddet. For å styrke demokratiet trengs tiltak som sikrer økonomisk likestilling, som hindrer at velferdsstaten fortsatt utnytter kvinner som lavlønnet omsorgsressurs, og som tilbyr etniske minoriteter av begge kjønn en bedre status enn å være ”innvandret tjenerskap”. Vi vil også understreke betydningen av offentlig støtte til kvinnesaksorganisasjonene som et ledd i likestillingspolitiske bestrebelser.

NOU 2003:19 påpeker betydningen av klasseforhold i Norge. Vi deler oppfatningen om at regjeringens likestillingspolitikk har vært for eliteorientert. Dette har gått på bekostning av oppmerksomhet mot klasseforskjeller, men vi synes ikke NOU’en poengterer at det er en systematisk sammenheng mellom kjønn og klasse. Dette gjelder for eksempel i forhold til utdanning, arbeidstid, lønn og pensjon. Skjæringspunktene mellom kjønn og klasse er dessuten relevante i forhold til minoritetskvinners situasjon i Norge, slik det framgår av kap. 9.

Utfordringene på likestillingsfeltet tilsier at det offentlige likestillingsapparatet må styrkes, både når det gjelder lovanvendelse og pådrivervirksomhet. Vi trenger dessuten fortsatt offentlig innsats for å vedlikeholde og videreutvikle kunnskap om kjønn. Maktutredningens solide bidrag på dette området viser betydningen av å tematisere kjønn i store forskningsprosjekter. Men dissensene illustrerer også vanskelighetene med å integrere ulike synspunkter på kjønnsrett og likestilling. Vi trenger tiltak som sikrer fortsatt kvinne- og kjønnsforskning, for eksempel på skjæringspunktene mellom kjønn, klasse og etnisitet. Det samme gjelder kvinners muligheter og betydning som politiske aktører. Sluttrapporten har flere henvisninger til kvinneorganisasjonenes rolle, og påpeker at ”den moderne kvinnebevegelsen er organisatorisk svekket” (s. 37). Den hevder også at kvinneorganisasjonene har fått mindre betydning som kanaler for innflytelse (s. 38). Vi vil understreke at det foreligger svært lite forskning om den uavhengige kvinnebevegelsen i Norge, spesielt i perioden etter 1945.

Med hilsen

Beatrice Halsaa
Faglig leder

Kjerst Ericsson
Styreleder